

Rotterdam, 15 februari 2018

L.S.

Het wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties' heeft een negatief effect op donaties aan maatschappelijke doelen en daarmee op alle organisaties die afhankelijk zijn van donaties en specifiek de internationale christelijke gemeenschappen (migrantenkerken) in Nederland.

In ons land zijn honderden migrantenkerken actief. Deze kerken zijn erg actief o.a. ook waar het gaat om integratie en participatie in de samenleving en hulpverlening aan leden én niet-leden van hun gemeente zoals ook bleek uit het recente rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau "Christenen in Nederland" (2018). Het merendeel van de inzet vanuit deze kerken gebeurt onbezoldigd terwijl zij relatief hoge kosten hebben met name op het gebied van huisvesting. De kosten worden gedragen door de gemeenschap zelf, maar ze zijn in grote mate afhankelijk van donaties.

Een belangrijke vraag is welk maatschappelijk probleem de minister met deze wet wil oplossen en hoe de definities luiden van 'ongewenste inmenging' en 'onvrije landen'. Volgens Professor Tom Zwart, hoogleraar recht en cultuur aan de Universiteit Utrecht is de regering nog niet in staat geweest om voorbeelden te geven dat er in Nederland maatschappelijke organisaties zich schuldig maken aan antirechtstatelijk gedrag omdat zij daartoe door een donateur worden aangezet. Mocht het wel voorkomen dat biedt het strafrecht een kader. De volledige argumentatie en alternatieven van professor Zwart vindt u in de bijlage.

Steeds meer donateurs willen anoniem blijven. De verwachting is dat mensen minder of in het geheel niet meer bereid zullen zijn om te schenken wanneer hun schenking in detail bekend wordt gemaakt. De uitvoering van voorstel heeft een grote administratieve last tot gevolg. Dit gaat ten koste van de 'corebusiness' van de kerken maar ook voor onze organisaties SKIN en SKIN-Rotterdam en kan ook resulteren in minder donatie-inkomsten. Hierdoor is er dus een dubbel risico is op minder inkomsten door donaties.

Wij willen daarom aandringen op een goede analyse van het probleem en goed te kijken naar wat de huidige wet- en regelgeving al voor mogelijkheden geeft om het gevoelde probleem aan te pakken zonder dat het ten koste gaat van de kwetsbare internationale christelijke gemeenschappen die hard aan de weg aan het timmeren zijn om hun bestaan in Nederland verder op te bouwen.

Hoogachtend,

Karin de Schipper, directeur SKIN-Rotterdam

Bijlage

Commentaar met alternatieven op het conceptvoorstel Transparantie Maatschappelijke Organisaties door Professor Tom Zwart, hoogleraar recht en cultuur aan de Universiteit Utrecht

1. Commentaar op het concept wetsvoorstel

In de considerans wordt gesteld dat het wetsvoorstel beoogt om 'ongewenste beïnvloeding' tegen te gaan. Dit is het doel van de wet dat volgens het *Integraal Afwegingskader voor Beleid en Regelgeving (hierna: IAK)* een wezenlijk onderdeel vormt. **Dit doel moet daarom in de tekst van de wet zelf worden uitgewerkt en het begrip 'ongewenste beïnvloeding' moet daarin precies worden gedefinieerd.**

Een belangrijke vraag is welk maatschappelijk probleem de minister met deze wet wil oplossen. Zijn er in Nederland maatschappelijke organisaties die zich schuldig maken aan antirechtstatelijk gedrag omdat zij daartoe door een donateur worden aangezet? Die vraag is de regering al meerdere malen gesteld, onder andere tijdens de discussies over een mogelijk convenant, maar zij is er tot nu toe niet in geslaagd om daarvan voorbeelden te geven. **Het ontbreken van een analyse van het probleem waarvoor het wetsvoorstel beoogt een oplossing te bieden is volgens het IAK een belangrijke omissie, waarin alsnog zal moeten worden voorzien.**

Volgens het IAK dient in het wetsvoorstel de vraag te worden beantwoord wat de meerwaarde is van het gekozen instrument. Met andere woorden: is de verplichting tot openbaarmaking de beste oplossing om het probleem aan te pakken? Een maatschappelijke organisatie die op deze manier over de schreef gaat kan nu namelijk al met behulp van de strafwet en de verbodenverklaring ex art. 2:20 BW worden aangepakt. Of het gedrag uit de koker komt van de geldschietster of de organisatie zelf doet dan niet ter zake. **Wat voegt het door de minister voorgestelde regime daaraan toe?**

Een **alternatieve mogelijkheid** zou zijn om aan Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek dat handelt over rechtspersonen onmiddellijk na art. 2:20, dat ziet op verboden rechtspersonen, een bepaling toe te voegen, die het OM de bevoegdheid verleent om de rechtbank te verzoeken donaties verbeurd te verklaren die zijn verkregen of worden aangewend om werkzaamheden te verrichten die in strijd zijn met de openbare orde. Hiermee wordt een instrument geschapen om donaties die organisaties aanzetten of in staat stellen om handelingen die in strijd zijn met de openbare orde te blokkeren. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen donaties die uit het buitenland of het binnenland afkomstig zijn. Hiermee wordt een discussie over 'onvrije' landen en de daarmee samenhangende definitieproblemen voorkomen. Bovendien worden hierdoor de administratieve lasten die het wetsvoorstel oproept voorkomen. Heeft de minister overwogen om zo'n bepaling op te nemen als alternatief voor het in het huidige wetsvoorstel voorziene openbaarheidregime?

In de Inleiding van het deel Algemeen van de Memorie wordt aangegeven dat het wetsvoorstel beoogt gedrag te voorkomen dat antidemocratisch, anti-integratief of onverdraagzaam is, zoals afzondering van de samenleving dat leidt tot vervreemding en isolatie, het afwijzen van de democratische rechtsorde als samenlevingsvorm of het belemmeren van anderen in de uitoefening van hun vrijheden zoals het recht om niet te worden gediscrimineerd. Op deze wijze wordt door middel van het wetsvoorstel een nieuw mechanisme ter bescherming van de democratische rechtsorde in het leven geroepen, in aanvulling op de twee bestaande instrumenten, te weten het strafrecht en de bescherming van de openbare orde. Daarbij wordt een materieel criterium gebruikt, te weten het tegengaan van gedragingen met een 'ontwrichtend karakter'.

Het wetsvoorstel heeft daarom tot doel de Nederlandse democratische rechtsorde om te vormen tot een 'weerbare democratie', zoals die bij voorbeeld in de Duitse grondwet tot uitdrukking is gebracht. Dit blijkt ook uit de intentie om 'misbruik van de vrijheden die hier in Nederland gelden' te voorkomen. Een dergelijke stap van een formeel naar een materiële democratisch constitutioneel model heeft een dergelijk ingrijpend karakter, dat dit niet in een wetsvoorstel, laat staan in een Memorie van Toelichting daarbij, kan worden ingevoerd. **Daarom zal het wetsvoorstel alleen kunnen worden ingevoerd als eveneens een voorstel tot herziening van de Grondwet wordt ingediend. Is een dergelijk voorstel tot grondwetsherziening in voorbereiding?**

Blijkens de Memorie van Toelichting is het belangrijkste doel van de openbaarmakingverplichting dat de aldus verkregen informatie op gemeentelijk niveau kan worden aangewend in het kader van de zogenaamde drie-sporen-aanpak, te weten interactie en dialoog, aanspreken en confronteren, en verstoren en handhaven. In dat verband is wel een probleem dat deze drie-sporen-aanpak weliswaar in de praktijk wordt toegepast, maar als zodanig geen wettelijke grondslag heeft. Voor bepaalde elementen van die aanpak kunnen wel wettelijke aanknopingspunten worden gevonden, maar dat geldt niet voor het element 'verstoren'. **Daarom kan niet in de Memorie van Toelichting met een verwijzing naar de drie-sporen-aanpak worden volstaan, maar zal daarvoor in het wetsvoorstel een wettelijke grondslag moeten worden geïdentificeerd, waarbij de grondslag voor het 'verstoren' zelfs zal moeten worden geschapen. Het verzoek is daarom een wettelijke grondslag voor het verstoren aan het wetsvoorstel toe te voegen.**

Het wetsvoorstel ziet mede op openbaarmaking van financiële gegevens door kerkgenootschappen en vergelijkbare religieuze stichtingen en verenigingen en roept daardoor serieuze vragen op in verband met de scheiding van kerk en staat. **In het voorstel wordt de scheiding van kerk en staat weliswaar terloops genoemd, maar niet aangetoond wordt waarom het voorstel met dit constitutionele leerstuk in overeenstemming zou zijn. Dat zal alsnog dienen te geschieden.**

De artt. 2:10 en 299b, lid 6 voorzien in de mogelijkheid van vrijstellingen bij AMvB. In deze bepalingen wordt slechts aangegeven dat het daarbij gaat om organisaties die 'aan bepaalde voorwaarden voldoen'. Dit komt neer op blanco delegatie die naar Nederlands recht niet is toegestaan. **Vereist is dat de vrijstellingsregeling in de wet zelf wordt opgenomen, waarbij uitgegaan dient te worden van een limitatief stelsel op basis van duidelijke criteria.** Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de opstellers reeds een beeld hebben van de voorwaarden waaraan de organisaties moeten voldoen, zodat opneming in de wet zelf mogelijk is. Zo zou het moeten gaan om organisaties 'die minder kwetsbaar worden geacht voor onwenselijke beïnvloeding'. Dit criterium zal in het wetsvoorstel nader moet worden uitgewerkt.

2. Commentaar op de concept Memorie van Toelichting

In de Memorie van Toelichting worden **enkele kernbegrippen gebruikt die als pijlers dienen voor de wet en daarin daarom dienen te worden opgenomen en gedefinieerd.** Het gaat dan om het begrip 'onvrije landen' in de Inleiding van het deel Algemeen, en het begrip 'minder kwetsbaar voor onwenselijke beïnvloeding' dat in de Inleiding van het deel Algemeen en de artikelsgewijze toelichting op art. 2 wordt gebruikt als basis voor vrijstelling.

In sectie 3 van het Algemeen deel van de Memorie van Toelichting wordt ter rechtvaardiging van het openbaarmakingregime verwezen naar adviezen van de Venetië Commissie. Daarin overweegt de Commissie dat het voorkomen van terrorismefinanciering en witwassen legitieme doelen zijn om buitenlandse financiering te beperken en te reguleren. **Daarmee zijn deze adviezen in dit kader niet relevant, aangezien het motief van de onderhavige wet niet zal zijn het voorkomen van terrorismefinanciering en witwassen, maar het 'tegengaan van ongewenste beïnvloeding'.**

In sectie 4 wordt ingegaan op de verenigbaarheid van het onderhavige wetsvoorstel met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna AVG). Volgens art. 9, lid 1 van die Verordening is verwerking van persoonsgegevens waaruit iemands religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging blijkt verboden. Nu religieuze organisaties op grond van de wet verplicht zullen worden de naam en woonplaats van hun donateurs openbaar te maken is er sprake van strijd met de Verordening. De minister probeert aan dit probleem te ontkomen met de stelling dat iemand die aan een religieuze instelling doneert een ander doel kan hebben dan het uiten van een religieuze overtuiging. Die stelling is niet zonder meer overtuigend. **Om strijd met de AVG op dit punt te vermijden is een heldere uitleg nodig waarin wordt uitgelegd dat het doneren aan religieuze instellingen niet noodzakelijkerwijs als een blijk van een religieuze overtuiging moet worden beschouwd.** Hierbij dient ook de jurisprudentie van het Amerikaanse Hooggerechtshof te worden betrokken, die een donatie aan een politieke partij beschouwt als de expressie van een politieke overtuiging.